

BELGE TRANSKRİPSİYONU

İngiliz Muhipler Cemiyeti Üyelerinin Firar Ederken Ailelerine Yazdığı Mektuplar

Mustafa TOKER*

Milli Mücadele karşıtı cemiyetlerden biri olan, “*Türkiye’de İngiliz Muhipleri Cemiyetinin (Association of the Friends of England in Turkey)*” asıl kuruluş amacı: Osmanlı Devleti içinde örgütlenerek, isyan ve ihtilal çıkarmak, milli şuuru felce uğratarak yabancı müdahalesini kolaylaştırmak, İngiliz himayesini memleketin kurtarılması için tek çare olarak göstermek, İngiliz nüfuz ve egemenliğinin devam ettirilmesini sağlamaktı.

Cemiyet bu amaçlar doğrultusunda; askeri, ekonomik, siyasi, eğitim-öğretim, propaganda ve istihbarat alanında faaliyetlerini gerçekleştirmişti. Milli Mücadeleye karşı yapılan tüm yıkıcı eylemlerin ve örgütlenmelerin destekleyicisi olmuştu.

Milli Mücadele hareketinin gün geçtikçe başarıya ulaşması, bu cemiyetin zayıflamasına neden olmuştu. Faaliyetlerini İngilizlerden aldığı destekle sürdüren cemiyet, İngilizlerin nüfuzunun azalmasıyla birlikte tüm gücünü yitirmiş, bazı yönetici ve üyeleri yurtdışına kaçmışlardı.

TİTE arşivinde bu cemiyet ile ilgili belgeler arasında cemiyet üyelerinin mektupları da bulunmaktadır. Burada, bu cemiyete üye olup yurtdışına kaçan bazı üyelerinin, yurtdışına kaçmadan Taşkışla’da ailelerine yazdıkları mektuplara yer verilmiştir.¹

Birinci mektup; firari Mahmut Saim Bey’in eşine, ikinci mektup; firari M. Kadri Bey’in kızı Zehra’ya, üçüncü mektup; firari Mehmet Namık

* Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Uzman.

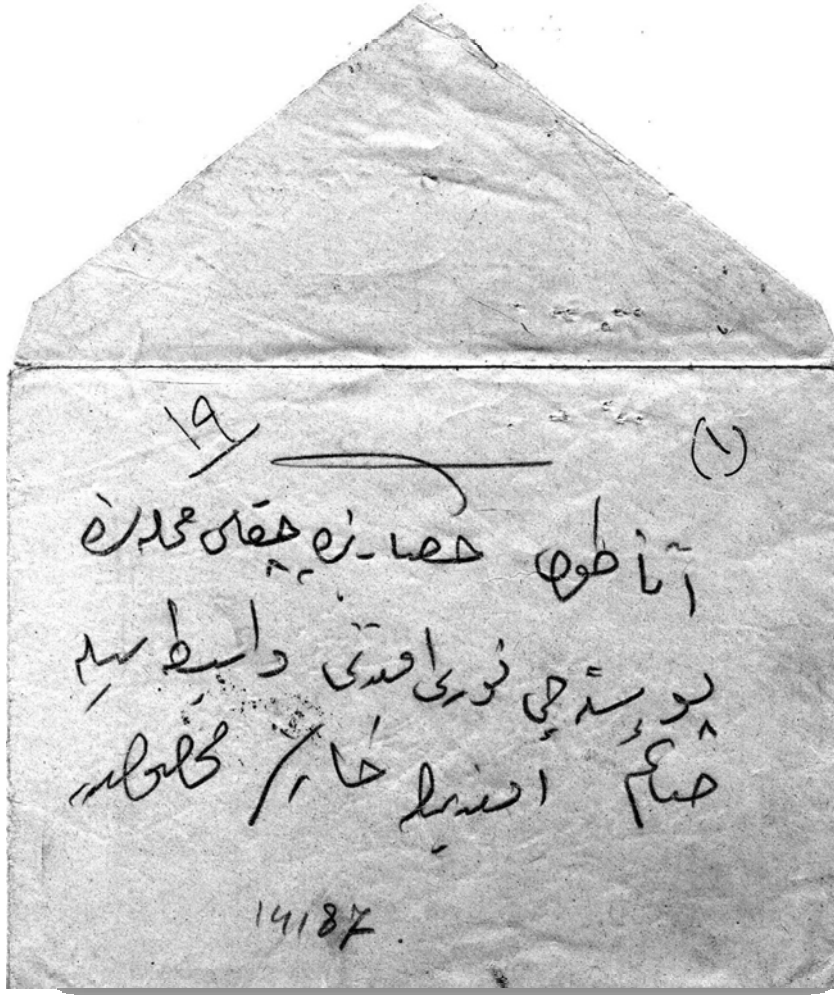
¹ Ankara Üniversitesi TİTE Arşivi, Kutu No:58, Gömlek No:53, Belge No:53-18.

Bey'in eşi Makbule Hanım'a, dördüncü mektup; firari Hasan Hilmi Bey'in babası Ahmet Bey'e yazdığı mektuplardır.

Mektuplar, Milli Mücadele karşıtı kişilerin yaşadıkları devletten çok ülkelerini işgal eden bir güce olan bağılıklarını göstermesi açısından son derece düşündürücü ve dönemin yıkıcı faaliyetlerinin boyutunun anlaşılması açısından son derece çarpıcıdır.

Mektuplarda firariler, İngiliz hükümetinin himayesi altında olduklarını, ikamet ettikleri kendi adreslerini İngiliz sefaretine verdiklerini, sıkıntılı durum bir karşısında yine İngiliz sefaretine başvurmalarını istemeleri, bazılarının ise İstanbul'a kısa zamanda döneceklerini düşünmeleri, kendilerini İngilizlerin nereye götüreceklerini bilmemeleri mektupların ortak özellikleri olarak dikkat çekmektedir.

Mektup I

Anadoluhisârî'nda Çakalı Mahallesi'nde Pusulacı Nûrî Efendi Vâsıtasıyla
Sâ'im Efendi'nin Hânesine Mahsûsdur.²

² a.g.a., Kutu No:58, Gömlek No:42, Belge No:42-2.

(۱)

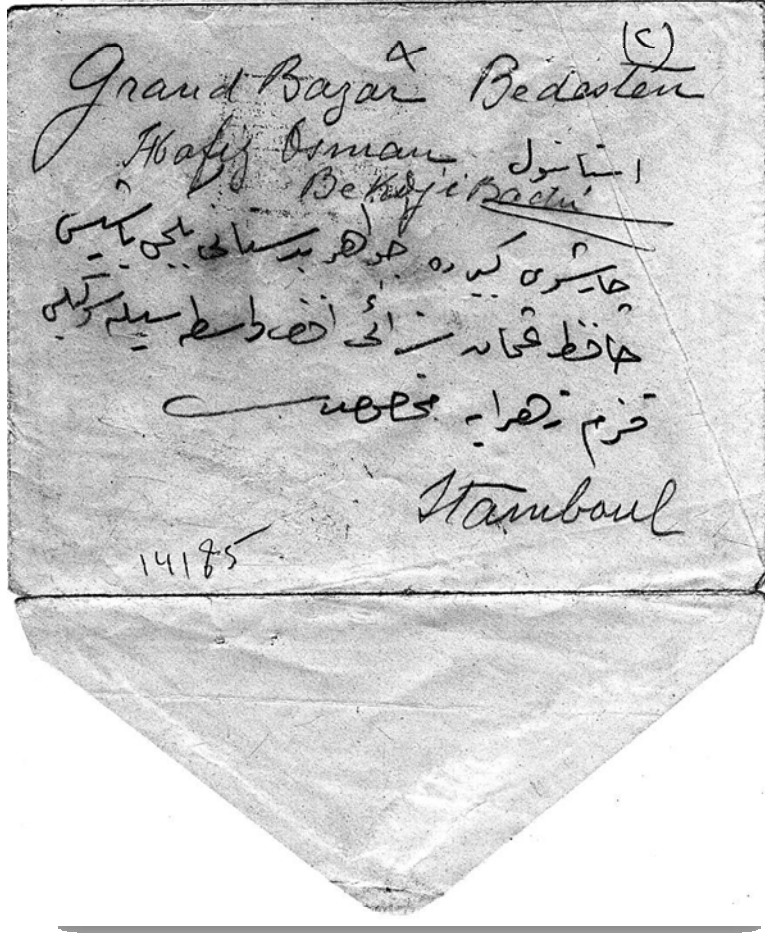
چونہ سلام ایده - ج
 سفارتہ قید بردار لکنہ وقتہ و تہلیلہ
 کو دیکھ رکھانہ انکلر دد لکنہ وقتہ
 سفارتہ مراجعتہ ایہ ملکہ نوزم ادی
 آرستی آلدی سفارتہ قیدی ویدہ
 سفارتہ سفارتہ مراجعتہ ایہ نوزم ادی
 سفارتہ سفید - نوزم ۱۷۷ در
 محکومہاں دیہ جہرک سترک امک
 دیہ یار لیدر حکم دیہ دیہ
 یار لیدر اولادک سفارتہ محافظہ

Çok selâm ederim.

Sefâretten haber verdiler her ne vakit bir tehlike gördüğün zamân İngiliz devleti fehîmesinin sefâretine mürâca'at edeceksin. Bizim evin adresini aldılar sefâretde kaydı vardır. Muhakkak sefârete mürâca'at edin. Bizim adres sefâretde mukayyedir. Numrom 177'dir. Mahmud Sâ'im diyeceksin. Senin ismin dahî yazılıdır. Hadice diyerek yazdırdım. Onlar senin hukûkiyetini muhâfaza edeceklerdir.³

³ a.g.a., Kutu No:58, Gömlek No:42, Belge No:42-8.

Mektup II

İstanbul:

Çarşukebîr'de Cevâhir Bedestâni Bekci Başısı Hâfız 'Osmân Sezâ'î Efendi
Vâsıtasıyla Sevgili Kızım Zehrâ'ya Mahsûsdur.⁴

⁴ a.g.a., Kutu No:58, Gömlek No:42, Belge No:42-5.

Sevgili Kızım Zehrâ'ya

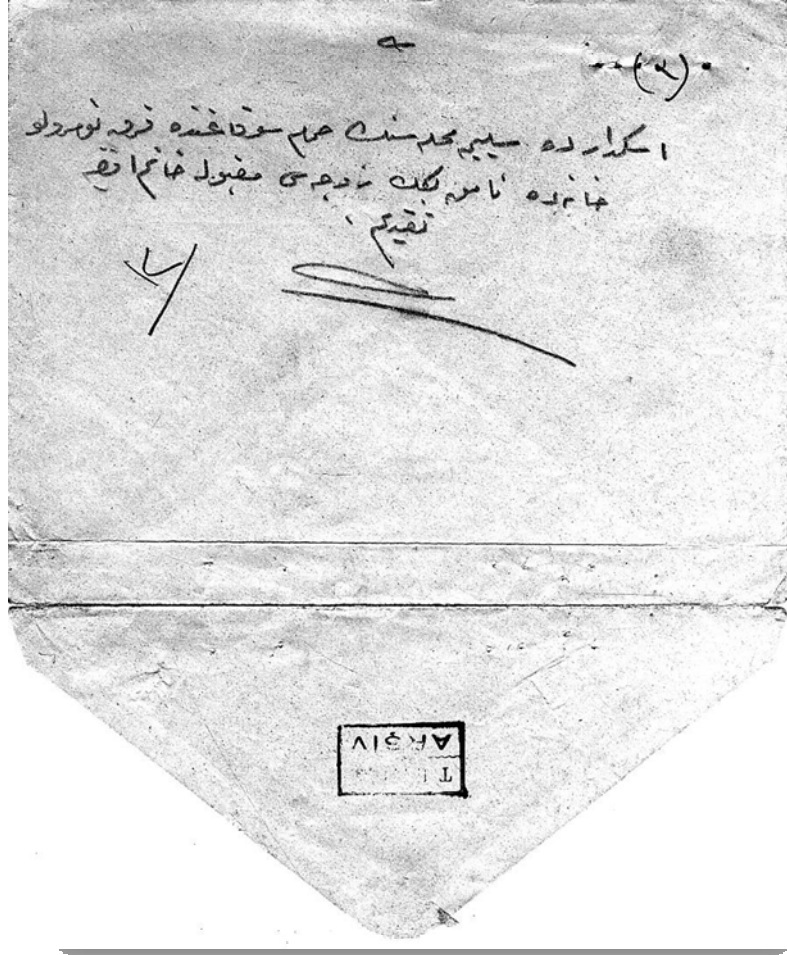
İhtimâl birkaç ay müfârekatımız devâm etmez. Bizi doğrudan doğruya İngiltere devlet-i mu'âzzaması taht-ı himâyesine aldı. Bizim için artık korkacak bir şey yokdur. Bu 'âdil hükûmet-i imparatoriye sizlerin ya'ni 'â'ilelerimizin dahî himâyesini düşünüyor. Adreslerinizi verdik. Ma'-mâ-fih bizim hânenin bulunması birâz ihtimâl güç olduğundan şu mektûbu da ayrıca yazdım. Şâyed bir iki güne kadar daha doğrusu her ne vakit bir tehlike hiss ederseniz derhâl sefâret-hâneye mürâca'at ediniz. İkinci Tercümân Mösyö Çamiç ve diğher her kime mürâca'at ederseniz da'vânız fasl ve derhâl taht-ı muhâfazaya alınırsınız. İhtimâl hânelerimizi bekleyenler ihtimâl cümlelerinizi muvakkaten sâlim bir mahalle nakl ederler. Bu dostlarımızın hâmîlerimizin sâyesinde el-hamdü'li-llah gözüm arkada kalmıyor. Vâlidenin çocukların 'Alî Ekber'in gözlerinden birâder-i muhteremim Koca Arslan'ın ellerinden öperim. Zekî Paşa'ya ihtirâmımı 'arz etmekle berâber her hâlde Lütfi İtalya sefâretine ilticâ etmedi ise pederiyle beraber durmasınlar bir yere iltica etsinler. Bâkî cümleliğe du'â ve ihtirâmlar. bey ile diğher rüfekâyâ selâmlar. Mısır'a gitmemiz şimdilik belli değıl. Nereye gideceğimizi vapurda açılacak zarfdan anlayacağız kızım.

15 Teşrîn-i Sâni 922

Pederin
Fahri⁵

⁵ a.g.a., Kutu No:58, Gömlek No:42, Belge No:42-1.

Mektup III

Üsküdâr'da Selîmiye Mahallesinin Hamâm Sokağında Kırk Numrolu Hânede Nâmık Bey'in Zevcesi Makbûle Hânım Efendi'ye takdîm.⁶

⁶ a.g.a., Kutu No:58, Gömlek No:42, Belge No:42-7.

۵

(۲)

حکای رتیق منج غانم انق ؟

بزیم کی خیفم طرفداری اولاده وطنپرور ناموسی کیم بره کمالیت
 نام غانم ترک شریک منج علی کالی بد مشهور باید قدری جانانیه حلیت
 اید میدان عقیقه بزیم انگلیس دولت منظمه انجا اینک کلمه
 سبیت ویرشده انگلره دولت فحشیه نری غایت کورل پر
 صورتده قبول ائیمه و هر دولو استراحتی تا میه ائیمه .
 یخشیه کیم ی بر عرب خیفه نه اکبا جهد نری انگلره کورنور
 کیم کیم برده آره کیم بازاریم . جهل ترک غانم لر نول نورلورده
 بولون دیننی و عاقله ترک کیم دره عیار اولدیننی یازدیله . کیم کیم
 برده بزه با قدری کیم معاسه دخی و بره کیم درنده
 بولورده باقم جهلده . کیم سفارته آره کیم بزه بزه
 ایستیر . زاریت بر ایلی آی طرفنده بزه اسانول کلمه جیزی و
 بولول ما مو بیلوره قوللا دینل جیزی بشیر ایستیر . نری مرده
 ایستیر . غایب عقلت لطف و عاقله شکر لر اولورده جانم نری
 قوللا روم ، سزه جمله "الرح امانت اولدیر . کیم
 عرقه بیلورده ترک کورلورده ادریم ، عقلت الراج کرم و
 احسانیه انه تا اهل یکت یقینه نه اسانول کلمه و
 جمله "سور اولورده . صاقیه کدر ایستیر ، هیزک اولد

عالمی شہرت سے پہلے ہی میں نے آپ کی کتابیں پڑھی ہیں۔
 آپ کی کتابوں میں سے ایک ہے "The History of the English Language"
 جو کہ اس وقت تک دنیا کی سب سے بڑی لغتوں میں سے ایک ہے۔
 اس کی مدد سے میں نے اپنی زبان سیکھنے میں بہت سی چیزیں سیکھی ہیں۔
 آپ کی کتابوں میں سے دوسری ہے "The English Language"
 جو کہ اس وقت تک دنیا کی سب سے بڑی لغتوں میں سے ایک ہے۔
 اس کی مدد سے میں نے اپنی زبان سیکھنے میں بہت سی چیزیں سیکھی ہیں۔
 آپ کی کتابوں میں سے تیسری ہے "The English Language"
 جو کہ اس وقت تک دنیا کی سب سے بڑی لغتوں میں سے ایک ہے۔
 اس کی مدد سے میں نے اپنی زبان سیکھنے میں بہت سی چیزیں سیکھی ہیں۔

انگریزوں کے لیے
 خوشی
 محمد علی

10/10/1912
 محمد علی

T. I. T. Ess.
 ARŞIV

14188

TÜRK İNCELEME ENSTİTÜSÜ	
Kısa No	58
Comlek No	41
Beige No	67-6

Sevgili Refikacığım Hanımefendi;

Bizim gibi halife taraf-dârı olan vatan-perver nâmûslu kimselere Kemâlist nâm-ı hâ'ınlerin şehîd muhterem 'Alî Kemâl Bey merhûme yaptıkları cânî-âne hareket ile meydâna çıkmış ve bizim İngiliz devlet-i mu'azzamasına ilticâ etmeğliğimize sebebiyet vermiştir. İngiltere devlet-i fehîmesi bizi gâyet güzel bir sûrette kabûl etmiş ve her türlü istirahatimizi te'mîn etmiştir. Pencşenbih gecesi bir harp sefinesine râkiben cümlemizi İngiltere'ye götürüyor. Gittiğim yerden adresimi yazarım. Cümlemizin hânelerimizin nerelerde bulunduğunu ve 'â'ilemizin kimlerden 'ibâret olduğunu yazdılar. Gittiğimiz yerde bize baktıkları gibi ma'âş dahî verecekler ve size de burada bakacaklardır. Gece sefâretten adamlar gelib bize müjde etdiler. Nihâyet bir iki ay zarfında yine İstanbul'a geleceğimizi ve büyük me'mûriyetlerde kullanılacağımızı tebşîr etdiler. Bizi merâk etmeyiniz. Cenâb-ı Hakk'ın lütuf ve 'inâyetiyle şükürler olsun hayâtımızı kurtardık. Siz de cümleten Allah'a emânet olunuz. Sevgili çocuklarımla sizin gözlerinizden öperim. Hazret-i Allah'ın kerem ve ihsânıyla in-şâ-Allah pek yakında yine İstanbul'a gelir ve cümleten mesrûr oluruz. Sakın keder etmeyiniz. Hepinizin efrâd-ı 'â'ilemiz sevinç içindedir. Siz de memnûn olunuz. Yakında bakınız neler olacaktır. Kendinizi muhâfaza ediniz. Paraya mala ehemmiyet vermeyiniz. Yalnız sağ olunuz. Pek az vakitte son derece mesrûr olacağınızı tebşîr ediyorum. Zann edersem dehşetli bir harb olacaktır. Böyle bir hâl vukû'unda Sâlih Bey sizi muhâfaza etsin. Başka tafsilâtı gitdiğim yerden size yazarım. İki aya varmadan in-şâ-Allah yine İngiltere devlet-i mu'azzamasının harb sefinesiyle alkışlar içinde yine İstanbul'a geleceğiz. Tekrâr tekrâr göz ve ellerinizden öperek cümlelerinizi hıfz-ı Bârîma tevdi' ederim. Kimseye borç falan vermeyiniz. Beni da'vâ etsinler. Siz sakın tanımayınız. Sakın üzülmeyiniz. Pek yakında mesrûr oluruz. Zehrâ Hanım Tezemizin ellerinden öper Tahsîn ve Sâlih Beylere takdîm-i hürmet eylerim efendim.

15/16 Teşrin-i Sâni 38

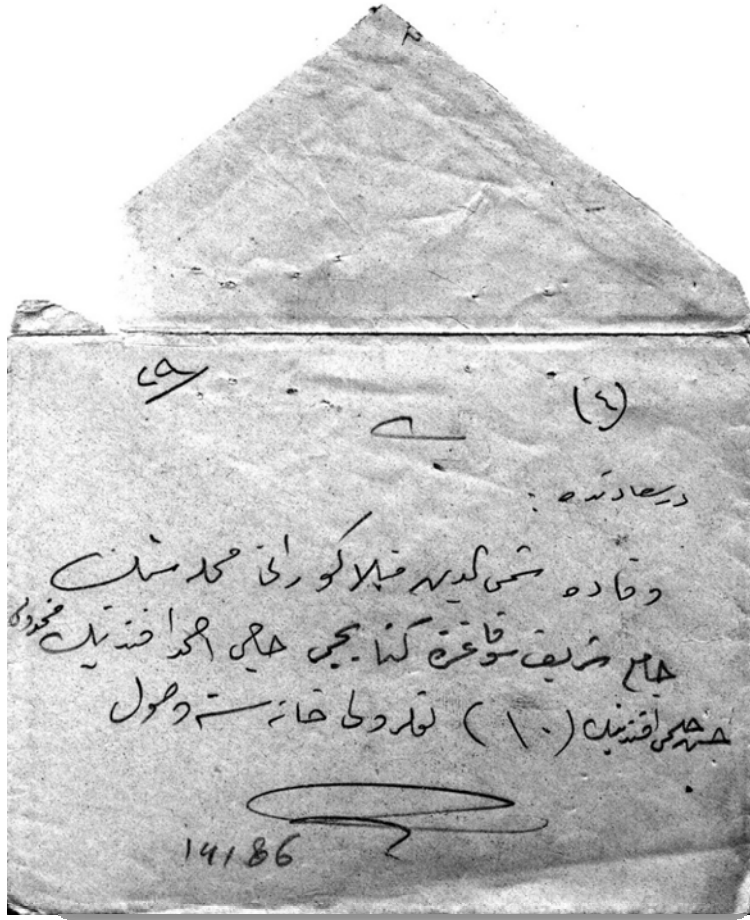
Pencşenbih gecesi alafranga sâ'at 9.

İngiltere'ye hareket eden zevceniz

Mehmed Nâmık⁷

⁷ a.g.a., Kutu No:58, Gömlek No:42, Belge No:42-6.

Mektup IV

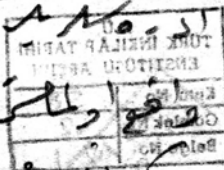
Der-sa'âdet'de:

Vefâ'da Şemse'd-dîn Mollâ Gürânî Mahallesi'nin Câmi'-i Şerîf Sokağı'nda
Kitâbcı Hâcî Ahmed Efendi'nin Mahtûmu Hasan Hilmi Efendi'nin (10) Numrolu
Hânesine Vusûl.⁸

⁸ a.g.a., Kutu No:58, Gömlek No:42, Belge No:42-10.

(۶)

بفرضه اینگونه است که در صورتی که در این مورد
 خدمت به این جهت است که در این مورد
 دونه کتبه دانه دایره کینه بجز حاکمه کیه عودت
 اینک نکر - بویکه بایس نکر - صحت دایره -
 بنیوت با نکر دایره کینه بجز قدر - نکر -
 کینه کینه بلی دکل نکر دایره - ده سویه جگر
 بفالمی بر تم بله صره کینه جانه بله تقویرم
 کینه جگر صرحه انگلته نکر صحایه نکر
 هیات نکر نکر صی قطره - نکر نکر نکر
 در صورتی که در این مورد در این مورد
 در صورتی که در این مورد در این مورد
 در صورتی که در این مورد در این مورد

Gitdiğimiz yerden size her hâlde mektûb göndereceğim. Ona hiç merâk etmeyin. Biz in-şâ-Allah yakında İstanbul'dayız.

Muhterem Pederim

Dün gitmek üzere vapura gittiğimiz hâlde gece 'avdet etdik. Tekrâr bu gece yarısı tekrâr hepimiz vapura biniyoruz. Yalnız vapura gidinceye kadar nereye gideceğimiz belli değil. Belki vapurda söyleyecekler. Bakalım. Biz yine belki Mısır'a gideceğiz. Belki başka bir yere gideceğiz. Her hâlde İngiltere'nin himâyesindeyiz. Hayâtımız taht-ı muhâfazadır. Şimdi sizin de adreslerinizi aldılar. Size de bir tecâvüz vâki' olmamasını te'min edecekler. Benim sefâret-hânedeki numrom (148)'dir. Şâyed size bir şey diyecek olurlarsa doğru İngiltere sefâret-hânesine giderseniz sizi muhâfaza edebilirler.

Cenâb-ı Hakk bunlardan sizi her hâlde muhâfaza edeceğinden emînim. Cümlelerinizi cenâb-ı Hakk'ın himâye ve sıyânetine bırakıyorum.

Pederim sizin iki ellerinizden vâlidemin ellerinden çocuklarımların gözlerinden öper refkama selâmlar ederim.

Hepsine benden selâmları bildirin. Saraçhâneli eniştemin de ellerinden öperim. Servet Hanım'ın ellerinden öperim. Ağabeylerimin ve yengelerimin ellerinden öperim. Bâkî du'â.

16 Teşrîn-i Sâni 38

Oğlunuz
Hasan Hilmi⁹

⁹ a.g.a., Kutu No:58, Gömlek No:42, Belge No:42-1.